

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Facing society : A study of identity through head shaping practices among the indigenous peoples of the Caribbean in the ceramic age and colonial period

Duijvenbode, A. van

Citation

Duijvenbode, A. van. (2017, May 16). *Facing society : A study of identity through head shaping practices among the indigenous peoples of the Caribbean in the ceramic age and colonial period*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/49749>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/49749>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/49749> holds various files of this Leiden University dissertation

Author: Duijvenbode, A. van

Title: Facing society: A study of identity through head shaping practices among the indigenous peoples of the Caribbean in the ceramic age and colonial period

Issue Date: 2017-05-16

SAMENVATTING

HOOFDZAKEN VAN DE SAMENLEVING

'and all of them very wide in the forehead and head'
Columbus (vertaald door Dunn en Kelley 1991:69)

In één van de eerste beschrijvingen van de bewoners van Amerika, introduceert Christoffel Columbus de sociale traditie van intentionele schedelmodificatie. Deze permanente en zichtbare verandering van de menselijke schedelvorm is sindsdien een onderwerp van debat voor zowel academici als leken. In deze studie wordt identiteit in de indiaanse Caraïbische gemeenschappen van de pre-koloniale (Ceramische) en koloniale periode onderzocht aan de hand van schedelmodificatie. Met een multidisciplinaire aanpak, bestaande uit een combinatie van archeologie, antropologie, geschiedkunde, en sociologie, wordt intentionele schedelmodificatie bestudeerd in het licht van de bredere sociale, culturele, en politieke ontwikkelingen in de Caraïben vóór en na het cruciale interculturele contact van 1492.

Intentionele schedelmodificatie veroorzaakt een permanente verandering van de menselijke schedelvorm door het toepassen van druk op de schedel in de eerste levensjaren van een kind. Dit wordt vaak uitgevoerd door de moeder of vroedvrouw. Verschillende vormen en gradaties kunnen worden bereikt door variatie in de locatie en duur van de druk, evenals de materialen waaruit het modificatie-apparaat bestaat. De definitieve aard en hoge zichtbaarheid van de verandering maken van dit gebruik een handig signaal van sociale identiteit, die tegelijkertijd wordt belichaamd door de transformatie van het menselijk lichaam. Identiteit wordt hier beschouwd als een dynamische en contextueel sociaal construct, dat beschrijft wie een persoon is, met name in relatie tot andere individuen en groepen. Een persoon heeft niet één unieke identiteit, maar eerder overlappende elementen van identiteit die elkaar aanvullen. Processen van identificatie staan daarom centraal in het sociale leven en interacties tussen individuen.

Cruciaal binnen deze studie van identiteit in Caraïbische indiaanse samenlevingen was de (her)analyse van skeletmateriaal uit de regio. In totaal werden 556 individuen afkomstig van 76 verschillende sites in 15 landen van de Caraïbische archipel en het vaste

land bestudeerd. De grootte van de skeletassemblages en de beschikbare contextuele informatie is zeer gevarieerd, hoewel het merendeel van het materiaal afkomstig is uit de Laat Ceramische Periode (600 – 1492 na Chr.). Op basis van deze analyse werden patronen van modificatie in Caraïbische gemeenschappen gereconstrueerd, zoals de ratio van schedelmodificatie binnen een groep en verschillen in schedelvorm. Andere variabelen, zoals biologische sekse, geografische oorsprong van individuen, en verscheidene aspecten van grafritueel, zullen waar mogelijk ook worden meegenomen, omdat deze aanwijzingen kunnen geven over elementen van identiteit.

Het bestuderen van deze diverse dataset vereiste de ontwikkeling van een tweevoudige multi-level aanpak waarin de complementaire ruimtelijke en diachrone dimensies van schedelmodificatie bestudeerd kunnen worden. De ruimtelijke analyse varieert van lokaal tot regionaal, omdat de sociale grenzen aangegeven door schedelmodificatie binnen of tussen individuen en gemeenschappen op verscheidene niveaus een rol kunnen spelen. Patronen van modificatie worden ook bekeken tegen de steeds veranderende sociale achtergrond van de Cariben, gekarakteriseerd door interactie en uitwisseling, omdat de ingebedde natuur van het gebruik betekent dat bredere sociale en culturele veranderingen een impact zullen hebben op de identiteiten die worden uitgedrukt door veranderde schedelvormen.

Het eerste bewijs voor schedelmodificatie in de Cariben is te vinden in de skeletresten en materiële cultuur van de Vroege Ceramische Periode, met name in de noordoostelijke Caraïbische archipel. Hier ontmoette een nieuwe groep immigranten van het vaste land van Zuid Amerika de Archaïsche bewoners van de eilanden. De opkomst van schedelmodificatie lijkt dus gerelateerd aan de interactie en uitwisseling die plaatsvond rond deze sociale grens. Dit onderbouwt het inzicht dat de scheidingslijnen tussen sociale groepen belangrijke plaatsen zijn voor interactie en innovatie.

Schedelmodificatie is in de Late Ceramische Periode aanwezig in samenlevingen in de Caraïbische archipel en op het vaste land, maar er zijn verschillende regionale patronen zichtbaar. Een relatief homogeen patroon van schedelmodificatie werd gevonden in de Grote Antillen, gekenmerkt door een hoge frequentie van modificatie en een nadruk op afvlakking van het voorhoofd. Deze gedeelde schedelmodificatiepraktijken wijzen op een collectieve groepsidentiteit. Deze gedeelde identiteit kan mensen en samenleving verbinden tijdens de groei van gemeenschappen en politieke netwerken die plaatsvindt tijdens de Late Ceramische Periode. Deze verschillende gemeenschappen van de Grote Antillen waren verbonden in een interactie- en uitwisselingsnetwerk en de gedeelde gebruiken vergemakkelijkten interactie en uitwisseling tussen verre groepen binnen het netwerk.

Op de Kleine Antillen en het vaste land is een veel gevarieerder patroon van schedelmodificatie zichtbaar tijdens de Late Ceramische Periode. Dit weerspiegelt de diverse sociale ontwikkelingen in de regio, waarbij de noordelijke Kleine Antillen onderdeel worden van het uitwisselingsnetwerk van de Grote Antillen, terwijl de zuidelijke Kleine Antillen zich meer richten op het vasteland. De exogame huwelijksregels in de regio dragen ook bij aan de diversiteit in schedelmodificatiepraktijken in de skeletcollecties van de Kleine Antillen.

De komst van Columbus in 1492 is een cruciaal keerpunt in de inheemse geschiedenis van de Caraïben. De interculturele interactie en resulterende processen van kolonisatie, acculturatie, en weerstand hadden enorme repercussies voor indiaanse samenlevingen en identiteiten, en dus ook voor schedelmodificatie. Direct bewijs hiervan is gevonden in de vroeg koloniale vindplaats El Chorro de Maíta op Cuba. Een daling in de frequentie van schedelmodificatie onder de niet-volwassen individuen van deze begraafplaats kan worden gezien als het resultaat van belangrijke veranderingen in inheemse identiteit in de vroeg koloniale periode. Zulke transformaties van diep ingebedde sociale praktijken zullen met variabele snelheid hebben plaatsgevonden in de Caraïben afhankelijk van lokale omstandigheden.

Het verdwijnen van schedelmodificatie is niet de enige optie als antwoord op koloniale processen in de dynamische sociale omgeving van de vroeg koloniale Caraïben, zoals wordt geïllustreerd door de Black Carib van de Kleine Antillen. Deze samenleving van vrije Afrikaanse afstammelingen op het eiland St. Vincent nam waarschijnlijk het gebruik van schedelmodificatie over van de naburige indiaanse groepen om aanvankelijk vrij geboren Afrikaanse kinderen te differentiëren van Afrikaanse slaven. De veranderde schedelvormen hebben mogelijk ook bijgedragen aan interne groepscohesie door te fungeren als symbool van groepsidentiteit. De deportatie van de Black Carib na het einde van de Carib Wars tegen de Britten aan het einde van de 18e eeuw betekende het einde van schedelmodificatie. Toch worden er in moderne etnografische en medische studies van huidige Caraïbische bewoners nog steeds tekenen van schedelmodificatie teruggevonden in de vorm van milde massages van het hoofd naast andere elementen van inheemse socialisatieprocessen. Deze bestendigheid, zelfs na enkele eeuwen, demonstreert de diepe inbedding van vroege socialisatieprocessen en bewijst dat inheemse sociale praktijken nog steeds een effect hebben op de huidige Caraïben.

